

залученню інвестицій, відновленню конкурентоспроможного виробництва, зростанню зайнятості населення регіону.

Список літератури

1. Витвицька О. Д. Механізми інноваційно-інвестиційного розвитку зерновиробництва : монографія / О. Д. Витвицька, О. Б. Сливінська. – К. : Аграр Медіа Груп, 2013. – 240 с.
2. Про лізинг : закон України від 16 грудня 1997 р. № 723/97 – ВР (зі змінами від 14 січня 1999 р. № 394 – XIV та від 11.12.2003 р. № 1381 – IV «Про фінансовий лізинг»).
3. Програма науково-технічного розвитку Тернопільської області на період до 2020 року / Національна академія наук України. – Тернопіль, 2012. – С.120.
4. Andrew Grove. Only the Paranoid Survive / Andrew Grove. – New York : Doubleday, 1996. – P. 146.

Исследован процесс формирования инновационно-инвестиционной стратегии развития зернопроизводства Тернопольской области и обоснованы условия для ее успешной реализации.

Инновационно-инвестиционная стратегия, инновационная политика, приоритетные направления социально-экономического развития.

The process of forming innovative investment strategies of grain Ternopil oblast and reasonable conditions for its successful implementation.

Innovation and investment strategy, innovation policy priorities for socio-economic development.

УДК 631.11

ПЕРСПЕКТИВНІ ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ЗЕМЛІ

Т. І. Содол, здобувач*

Визначено передумови та фактори впливу на розвиток різних форм господарювання на селі, проаналізовано як позитивні, так і негативні сторони основних господарюючих суб'єктів та їх вплив на розвиток аграрного сектору в цілому.

Базова форми господарювання, фермерське господарство, агрохолдинг.

Під час трансформаційних процесів у сільському господарстві відбулися значні зміни в організаційно-правових формах господарств.

---

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Г. М. Чорний

Відбулася масова приватизація підприємств, що призвело до структурних змін. З огляду на економічну, соціальну, екологічну та політичну ситуацію, що склалася, постало питання щодо вибору базового господарства, як основи подальшого розвитку сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даною проблемою займаються як вітчизняні вчені, такі як Г. М. Чорний, В. П. Галушко, В. П. Горьовий, так і іноземні науковці: Г. Бачев, З. Лерман, Т. Спорледер та ін.

Мета дослідження – з'ясувати передумови та фактори впливу на розвиток форм господарювання на селі.

Виклад основного матеріалу. Вибір найбільш ефективної форми господарювання актуальне питання, що постало перед аграрним сектором. Виділення базової форми господарства, з метою утворення ефективної легкокерованої системи з однорідних підприємств, є одним із пріоритетних напрямів державної політики. Як наголошує міністр аграрної політики та продовольства України Ігор Швайка, зусилля Мінагрополітики будуть спрямовані, у першу чергу, на підтримку малих і середніх форм, а також на розвиток сімейного фермерства [3].

Хоча за даних умов розвитку сільського господарства фермерське господарство є малоперспективною справою, а щодо крупних господарств, таких як агрохолдинги, то в них фінансово-господарські показники більш високі, оскільки великомасштабне виробництво, зазвичай, більш ефективне. На основі статистичних даних, агрохолдинги відіграють важливу роль у розвитку аграрного сектору, оскільки лівова частка товарної продукції вироблена саме великими підприємствами. Крім того, такі підприємства мають більші фінансові можливості щодо впровадження у виробництво нових технологій, що сприятиме подальшому високопродуктивному розвитку сільського господарства.

Вирішуючи питання, яка ж із форм господарювання має стати базовою, варто зазначити, що, перш за все, має бути врахований фактор ринкової економіки, тобто закони конкуренції. Підприємства працюють в умовах конкуренції, яка є необхідною властивістю ринкової економіки.

Конкуренція – це змагальність підприємств (підприємців) з метою здобуття, завдяки власним досягненням, переваг над іншими суб'єктами господарювання, коли їхні самостійні дії обмежують можливості кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво тих товарів, яких потребує споживач. Як бачимо, конкуренція між підприємствами ведеться, насамперед, за споживача, тобто за завоювання, розширення й утримання своєї позиції на ринку. Але цього можна досягти тільки за умови повнішого задоволення потреб споживачів, порівняно зі своїми конкурентами.

Зазначене вище дає підстави розглядати конкуренцію як важливу умову підвищення життєвого рівня людей, удосконалення виробництва, зростання продуктивності праці та прибутковості підприємств. Конкуренція між підприємствами супроводжується конкуренцією між працівниками як власниками своєї робочої сили. Вона впливає на

ефективність їхньої праці, породжує почуття відповідальності за доручену ділянку роботи і збереження робочого місця [1, с. 67].

На підставі цього можна прогнозувати, що існування різних організаційно-правових форм буде стимулювати розвиток людського капіталу та ринкових відносин, а також запобігати монополізуванню аграрного сектору економіки великими гравцями. Звісно, кожна з форм має свої особливості щодо впливу на розвиток галузі.

Позиція держави щодо стимулювання розвитку фермерського та особистого селянського господарства може стати пріоритетним напрямом у розвитку сільського господарства в Україні, що зумовлено низкою причин як економічного, так і історичного характеру.

Аналізуючи досвід розвинених країн, найбільш поширеною організаційною формою сільськогосподарського виробництва є фермерське господарство, і саме на ньому базується виробництво в цій галузі народного господарства. *Фермерське господарство* – це форма сімейного господарства, яке, водночас, виступає і первинною соціальною ланкою, і первинною ланкою в суспільному виробництві. Це приводить до високого рівня стійкості фермерського господарства. Сталість цієї форми сільськогосподарського виробництва пов'язана також із тим, що воно, маючи товарну спрямованість, водночас, у межах сім'ї, має й певні ознаки натурального, оскільки частково задовольняє потреби самих товаровиробників.

У сільському господарстві товаровиробник має справу із живими організмами, а сам процес виробництва здійснюється в постійно змінюваних умовах, які суттєво впливають на наслідки цього виробництва. Це не дозволяє застосовувати тут стійкі технологічні стандарти і постійно вимагає від товаровиробника творчого підходу, який ґрунтується не тільки на професійних знаннях, але й на навичках, роками нагромадженому досвіді тощо. З цього погляду, фермерське господарство створює найсприятливіші умови для набуття й розвитку таких навичок. З покоління в покоління передаються спостереження, які відображують усі особливості організації виробництва в умовах окремої місцевості та клімату.

В умовах фермерського господарства в особі членів сім'ї поєднуються і власник і товаровиробник. Це робить зайвим створення якоїсь штучної системи стимулювання праці, а отже, робить сам процес сільськогосподарського виробництва високоефективним. Фермерське господарство відкриває широкий простір для застосування творчого підходу до праці, для постійного пошуку шляхів підвищення ефективності виробництва [2, с. 92].

Але не потрібно нехтувати світовою тенденцією щодо укрупнення сільськогосподарських виробників, так як це відбувається у високорозвинених країнах, таких як Німеччина та США.

Агрохолдинги мають позитивні сторони:

- вихід на біржі, що дозволяє залучити значну кількість іноземних інвестицій;
- спрацьовує закон масштабу виробництва, що дає можливість заощаджувати на виробництві значні кошти.

Також мають ряд негативних факторів:

- мета діяльності агрохолдингу – це захоплення якнайбільшої частки ринку аби максимальний її контроль, а в ідеальному варіанті – здобуття монопольного становища;

- низька орендна плата на землю у зв'язку з монопольною позицією на ринку. Строки дії оренди в основному на термін до п'яти років. Така тенденція не сприятиме ефективному використанню землі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що кожна з форм господарювання має як позитивні, так і негативні аспекти, а тому кожна з них має право на присутність на ринку. Це дасть можливість мати збалансовану систему господарюючих суб'єктів на селі, діяльність якої сприятиме підвищенню добробуту населення, оскільки це має бути головною метою будь-якої економічної діяльності.

Для гармонійного розвитку потрібно, щоб існували всі форми господарювання – це сприятиме зміцненню галузі в цілому. Держава не повинна ставити будь-які перешкоди щодо розвитку певної форми господарювання. Водночас, підтримувати фермерські господарства, у першу чергу, та не гальмувати розвиток надвеликих форм господарювання – агрохолдингів.

Список літератури

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підруч. – 2-ге вид., доп. і переробл. / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Щетинін А. І. Політична економія : підруч. – К. : ЦУЛ, 2011. – 480 с.
3. Урядовий портал / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/>

Определены предпосылки и факторы влияния на развитие различных форм хозяйствования на селе; проанализированы как положительные, так и отрицательные стороны основных хозяйствующих субъектов и их влияние на развитие аграрного сектора в целом.

Базовая форма хозяйствования, фермерское хозяйство, агрохолдинг.

It is determined the background and influencing factors on the development of the various forms of economic activity in rural areas; it is analyzed both the positive and negative aspects of the main subjects and their influence on the development of the agricultural sector as a whole.

Basic forms of management, farm, agricultural holding.